

Instytut Ochrony Roślin Oddział Sośnicowice

ul. Gliwicka 29, 44-153 Sośnicowice

tel. (032) 238 75 84, fax. (032) 238 75 03

e-mail: stocki@ior.gliwice.pl web: www.ior.gliwice.pl

„PROGRAMY REDUKCJI RYZYKA ZWIĄZANEGO ZE STOSOWANIEM ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN”.

Autor:

mgr Stanisław Stobiecki

XLVII SESJA NAUKOWA IOR

Poznań, 15-16.02.2007r.

**Instytut Ochrony Roślin
Oddział Sośnicowice**

**Sesja Naukowa IOR
Poznań, 15-16.02.2007r.**

PODSTAWY PROGRAMOWE

➤ KONSTYTUCJA RP

... Rzeczpospolita Polska ... zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (Rozdz. I, Art. 5).

➤ STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2007-2015

... wsparcie rozwoju integrowanej produkcji ... polegającej na wykorzystaniu zrównoważonego postępu technicznego i biologicznego w uprawie, ochronie roślin i nawożeniu ... (Rozdz. IV, Priorytet 5)

➤ STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POLSKI DO 2025 ROKU

... gwarancje, że każdy program rozwoju gospodarczego i polityka sektorowa, każda działalność gospodarcza poddana zostanie ocenie oddziaływania na środowisko ...

... gwarancje, że w każdy program zagospodarowania przestrzennego kraju i regionu wkomponowane zostaną elementy ochrony środowiska, zdrowia, ochrony różnorodności biologicznej (Rozdz. 3.3 Wymiar ekologiczny).

PRZEPISY PRAWNE PL

- **USTAWA z dnia 18.12.2003r. o ochronie roślin.**
- **USTAWA z dnia 27.04.2001r. Prawo ochrony środowiska.**
- **USTAWA z dnia 25.08.2006r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia.**
- **Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16.04.2004r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości chemicznych środków ochrony roślin, które mogą znajdować się w środkach spożywczych lub na ich powierzchni.**
- **Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 05.03.2002r. w sprawie szczegółowych zasad wydawania zezwoleń na dopuszczanie środków ochrony roślin do obrotu i stosowania.**
- **USTAWA z dnia 11.01.2001r. o substancjach i preparatach chemicznych.**

DEFINICJE POJĘĆ

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

prawo do zaspokojenia aspiracji rozwojowych obecnej generacji bez ograniczania praw przyszłych pokoleń do zaspokajania ich potrzeb rozwojowych.

STRATEGIA

teoria i praktyka przygotowania i prowadzenia wielkich operacji i kampanii.

RYZYKO

oznacza niebezpieczeństwo zaistnienia negatywnych skutków dla zdrowia oraz dotkliwość takich skutków w następstwie zagrożenia.

ANALIZA RYZYKA

oznacza proces składający się z trzech powiązanych elementów: oceny ryzyka, zarządzania ryzykiem i informowania o ryzyku.

PRZEPISY PRAWNE UE

- 1. Dyrektywa 91/414/EWG dotycząca wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin.**
- 2. Rozporządzenie 396/2005 w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości.**
- 3. Rozporządzenie 178/2006 ustanawiające załącznik ustalający wykaz produktów spożywczych i paszowych, do których stosuje się najwyższe dopuszczalne poziomy pozostałości pestycydów.**
- 4. 6 EAP – Szósty Wspólnotowy Program Działań na Rzecz Środowiska Naturalnego.**
- 5. Strategia Tematyczna w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów.**
- 6. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz osiągnięcia zrównoważonego stosowania pestycydów.**

6 EAP – SZÓSTY PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ ŚRODOWISKA (2001 – 2010) (Environmental Action Programme)

Program wskazuje na konieczność strategicznego podejścia do problemów ochrony środowiska.

Cztery priorytety:

1. Zmiany klimatyczne.
2. Ochrona przyrody i bioróżnorodności.
3. Środowisko naturalne i zdrowie.
4. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i gospodarka odpadami.

Zwrócenie szczególnej uwagi na strategię tematyczną (TS) redukcji ryzyka ze strony pestycydów.

6 EAP – PRIORYTET TRZECI: ŚRODOWISKO NATURALNE I ZDROWIE

Podstawowy cel: osiągnięcie takiej jakości środowiska, aby poziomy zanieczyszczeń nie wywierały zagrożenia dla zdrowia ludzi

- reforma zarządzania substancjami chemicznymi
- strategia zmniejszenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin
- ochrona jakości wody
- strategia ochrony jakości powietrza

STRATEGIA TEMATYCZNA W SPRAWIE ZRÓWNOWAŻONEGO STOSOWANIA PESTYCYDÓW (TS) – COM 2006

CELE:

- minimalizacja ryzyka dla zdrowia ludzi i środowiska ze strony stosowania pestycydów
- polepszenie systemów kontroli stosowania i dystrybucji
- redukcja stosowania niebezpiecznych substancji aktywnych
- promowanie dobrej praktyki ochrony roślin
- ustanowienie przejrzystego systemu monitorowania procesów ochrony roślin, raportowania i **stosowania odpowiednich wskaźników**
- opracowywanie Narodowych Planów Działania (NAP)

TS CEL: MINIMALIZACJA RYZYKA DLA LUDZI I ŚRODOWISKA ZE STRONY PESTYCYDÓW

- **Pogłębianie wiedzy dla obszarów wrażliwych ze względu na ochronę środowiska i dla analizy ryzyka.**
- **Badania epidemiologiczne długookresowe dla grup szczególnie narażonych.**
- **Systemy informacyjne o sprawach incydentalnych.**
- **Zwiększenie zakresu prac naukowo-badawczych w dziedzinie bardziej bezpiecznych technologii (IPM) nowoczesnych technik wytwarzania i aplikacji środków.**
- **Badania prawdopodobnych efektów synergistycznych.**

UE: DZIAŁANIA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO STOSOWANIA PESTYCYDÓW

WNIOSEK:

**Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady, Bruksela 12.07.2006r.
COM(2006)373
ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz osiągnięcia
zrównoważonego stosowania pestycydów**

Projekt określa zasady dotyczące:

- 1. Sporządzania krajowych planów działania NAP (zmniejszenie zagrożeń i minimalizacja ryzyka).**
- 2. Włączenie wielu instytucji w proces tworzenia NAP.**
- 3. Stworzenia systemu szkoleń dystrybutorów, użytkowników i systemu informowania społeczeństwa.**
- 4. Regularnych kontroli sprzętu.**
- 5. Prowadzenie oprysków z powietrza (ograniczenie).**
- 6. Ochrony środowisk wodnych przed SA ś.o.r.**

UE: DZIAŁANIA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO STOSOWANIA PESTYCYDÓW (c.d.)

7. Ustalenia obszarów na których ogranicza się stosowanie ś.o.r.
8. Postępowania z opakowaniami i odpadami.
9. Opracowania ogólnościatowych norm dla IPM.
10. Pomiaru postępów w ograniczaniu zagrożeń za pomocą właściwych zharmonizowanych wskaźników.
11. Ustanowienia systemu informacji na rzecz ciągłego rozwoju, zaleceń i kodeksów najlepszych praktyk postępowania.

ROZDZIAŁ V: WSKAŹNIKI, SPRAWOZDAWCZOŚĆ I WYMIANA INFORMACJI

Projektu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz osiągnięcia zrównoważonego stosowania pestycydów

ARTYKUŁ 14: WSKAŹNIKI

Artykuł zawiera między innymi:

- Komisja opracuje zharmonizowane wskaźniki zagrożenia (ryzyka).
- Państwa wykorzystują dane statystyczne do:
  - obliczania wspólnych zharmonizowanych wskaźników ryzyka na poziomie krajowym
  - określania tendencji w zakresie stosowania poszczególnych SA
  - określania priorytetowych SA i priorytetowych upraw
- Komisja wykorzystuje dane statystyczne do obliczania wskaźników ryzyka na poziomie wspólnotowym w celu szacowania tendencji w zagrożeniach.
- Komisja wykorzystuje wskaźniki i inne dane do kształtowania wspólnotowej polityki minimalizacji zagrożeń.

OGÓLNA ROLA I PODZIAŁ FUNKCJONOWANIA WSKAŹNIKÓW

potrzeba istnienia wskaźników:

- wspomaganie monitorowania procesów rolno-środowiskowych,
- wspomaganie tworzenia strategii i polityk,
- identyfikowanie najważniejszych zagadnień środowiskowych,
- tworzenie konkretnych podstaw liczbowych w programach,
- ułatwianie zrozumienia współzależności między działaniami rolniczymi a środowiskiem.

NAJWAŻNIEJSZE GRUPY WSKAŹNIKÓW RYZYKA PESTYCYDOWEGO

WSKAŹNIKI

są funkcją ryzyka i parametrów związanych ze stosowaniem pestycydów, są narzędziami dla tworzenia polityk i strategii.

- wskaźniki środowiska wodnego „aquatic indicators” – ARI
- wskaźniki środowiska glebowego „terrestrial indicators” – TERI
- wskaźniki wód gruntowych
- wskaźniki narażenia konsumentów
- wskaźniki narażenia operatorów opryskiwaczy

ELEMENTY NIEZBĘDNE DO TWORZENIA WSKAŹNIKÓW RYZYKA PESTYCYDOWEGO

- **substancje aktywne środków ochrony roślin,**
- **parametry SA: dane dotyczące toksyczności, własności fiz-chem, inne,**
- **dane dotyczące zużycia (różne uprawy, położenie upraw),**
- **dane dotyczące sprzedaży ś.o.r.,**
- **dane dotyczące gleb (typ gleby, zawartość substancji organicznych, zawartość wody, przepuszczalność, inne),**
- **dane klimatyczne,**
- **dane geograficzne – odległość od wód,**
- **szczegółowe dane dotyczące stosowania (technika, dawki).**

PROJEKT UNII EUROPEJSKIEJ

HAIR

HArmonized Environmental **I**ndicators for Pesticide **R**isk

początek 2004r.;

zakończenie marzec 2007r.;

18 instytucji

budżet 2,7 mln EURO,

kierownik Projektu: Robert Luttk, Holandia, Narodowy Instytut
Zdrowia Publicznego i Środowiska

Partnerzy z następujących krajów: Holandia, Niemcy, Anglia, Węgry,

Szwajcaria, Włochy, Belgia, Norwegia, Dania

SPODZIEWANE REZULTATY

- uzyskanie zestawu zharmonizowanych wskaźników środowiskowych i dotyczących zdrowia ludzi,
- forma → łatwy software – pakiet do obliczeń,
- uzyskane narzędzia mają umożliwić przewidywanie ekspozycji i przemieszczania się pestycydów w środowisku i określenie ryzyka ostrego i chronicznego dla:
  - organizmów wodnych i glebowych,
  - wód gruntowych,
  - zdrowia publicznego (w tym dla kobiet ciężarnych),
  - dla operatorów i użytkowników pestycydów.

STRATEGIA REDUKCJI RYZYKA PESTYCYDOWEGO – USA

EPA – Biuro Programów Pesticydowych (OPP – Office of Pesticides Programs)

realizacja strategicznego długoterminowego planu EPA

PROGRAM PESP (Pesticide Environmental Stewardship Program)

- PESP to program, w którym uczestnictwo jest **dobrowolne**,
- tworzy partnerstwo między organizacjami rządowymi, a użytkownikami środków ochrony roślin,
- redukcja ryzyka dla zdrowia i środowiska we wszystkich aspektach i wprowadzanie IPM,
- przystępowanie organizacji do PESP np. związki producentów → np. National Potato Council – aktualnie **147** uczestników PESP,
- tworzenie własnych strategii przez członków PESP w oparciu o wytyczne EPA,
- pomoc EPA i władz federalnych (finansowanie, organizacja),
- opracowany system badania efektywności działań,
- przystąpienie do PESP jest zobowiązaniem do realizacji strategii.

STRATEGIA REDUKCJI RYZYKA PESTYCYDOWEGO – ANGLIA

- Instytucje kształtujące politykę w dziedzinie RR: PSD Pesticide Forum
Agencja Standardów Żywności, Agencja Środowiska, inne
- Pesticide Forum – przedstawiciele 25 organizacji (nauka, przemysł, użytkownicy, organizacja pozarządowa (PAN – UK) – organ doradczy dla rządu, promujący nowoczesne techniki i technologie, przyspieszający wdrażanie osiągnięć nauki do praktyki.

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO STOSOWANIA ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN I STRATEGICZNE PLANY DZIAŁAŃ (DEFRA – 2006 – web: www.defra.gov.uk)

= promowanie stosowania środków ochrony roślin z zachowaniem najwyższych standardów ochrony ludzi i środowiska przy zabezpieczeniu ekonomicznych interesów =

CELE:

- zredukowanie zanieczyszczeń wód,
- odwrócenie strat w bioróżnorodności spowodowanych środkami ochrony roślin, popieranie metod integrowanych z ograniczeniem chemikaliów,
- popularyzacja kodeksów dobrych praktyk rolniczych i ochrony roślin, minimalizacja ryzyka przy zastosowaniach amatorskich,
- spowodowanie odpowiedniej dostępności środków dla upraw małoobszarowych.

WARUNKI EFEKTYWNEGO DZIAŁANIA W KIERUNKU REDUKCJI RYZYKA

- 1. Koordynacja prac i współpraca między resortami zdrowia, rolnictwa i środowiska.**
- 2. Zainteresowanie i poparcie kierownictwa tych resortów oraz deklaracja współpracy ze strony instytucji zaangażowanych w tematykę.**
- 3. Wymiana informacji i utworzenie bazy danych o dużym stopniu szczegółowości z kodowanym dostępem.**
- 4. Rozpoczęcie prac nad analizą i redukcją ryzyka pestycydowego w oparciu o zharmonizowane wskaźniki.**
- 5. Rozpoczęcie prac nad narodową strategią redukcji ryzyka.**
- 6. Utworzenie mechanizmu wykorzystania wyników monitoringów, działań kontrolnych i innych będących w dyspozycji różnych instytucji resortów zdrowia, rolnictwa i środowiska.**
- 7. Ustanowienie i wdrożenie silnych bodźców i zachęt do wdrażania programów redukcji ryzyka na poziomie producentów rolnych.**

